

Prenumerata w Warszawie:

Rocznie . . . Rs. 7 kop. —
 Półrocznie . . . „ 3 „ 50
 Kwartalnie . . . „ 1 „ 75
 Miesięcznie . . . „ — „ 60

Za zmianę adresu dopłaca
 się kop. 20.

Cena pojedynczego nume-
 ra bez dodatku kop. 20.

GŁOS

Prenumerata na Prowincyi
i w Cesarstwie:

Rocznie . . . Rs. 9 kop. —
 Półrocznie . . . „ 4 „ 50
 Kwartalnie . . . „ 2 „ 25

Za Granicą:

Rocznie . . . 12 guld. — 18 m.
 Półrocznie . . . 6 „ 9 „

Ogłoszenia przyjmuje księ-
 garnia T. Paprockiego i S-ki
 pokop. 10 za wiersz petitowy
 lub za jego miejsce. Rekla-
 my po kop. 25.

TYGODNIK LITERACKO-SPOŁECZNO-POLITYCZNY.

Wychodzi co Sobota.

REDAKCJA: Nowy - Świat Nr. 21 m. 20.
Ekspedycja główna: Nowy - Świat Nr. 41,
 w księgarni Teodora Paprockiego i S-ki.

Co kwartał dodaje się bezpłatnie
 jeden zeszyt dzieł naukowych.

TREŚĆ: Zakaz wywozu żyta i cło zbożowe w Niem-
 czech, przez P.

Rozszerzenie prawodawstwa fabryczn., przez B. Grusz-
 czyńskiego.

Postęp moralny i materyjalny przez Leister-Ward'a.

Głosy: Sprostowanie. — Przyczyny nieurodzaju. — Skłon-
 ności rolnicze żydów. — Zaburzenia. — Instytut medyczny. —
 Homagium et fidelitas.

Z obcego świata, przez Nila.

Korespondencyja: Z Wileńskiego, przez Al. Zawadzkiego.
 Chustki, gub. radom. przez Krida.

Przegląd społeczny: Łódź, Sosnowice, Hrubieszów, Pabi-
 janice, Wilno, Mińsk Lit., Tomaszprl, Połock, Kraków.

Przegląd polityczny.

Kronika powszechna.

Ogłoszenia.

Odcinek: Fakiryzm, (dok.) Nowela przez L. Boussonarda.

W dodatku: Wróg ludu, dramat w 5-u aktach przez Hen-
 ryka Ibsena, przekład H. B. Arkusz 9-ty.

ZAKAZ WYWOZU ŻYTA

i cło zbożowe w Niemczech.

Dzienniki niemieckie, zwłaszcza te, które do-
 wodzą konieczności utrzymania ceł zbożowych,
 odpowiadały przeciwnikom, że zakaz wywozu
 żyta z Rosyi spowodowany został raczej poli-
 tycznymi, aniżeli ekonomicznymi względami.
 Twierdzenie to nie miało żadnej poważnej pod-
 stawy, co wykazują świeżo ogłoszone przez mi-
 nistryjum skarbu dane. Na zasadzie sprawoz-
 dań własnych agentów ministryjum i wiadomo-
 ści, zebranych z różnych źródeł, zbiór tegoro-
 czny żyta w 50 gubernijach Rosyi da 736 (nie-
 którzy liczą 711) milionów pudów, kiedy
 w roku 1888 zebrano 1,094,600,000 w 1889 —
 821,100,000 i w 1890 — 982,800,000 pudów.
 Przeciętny zbiór żyta w siedmioletniu od 1883—
 1880 r. wynosił 794,300,000 pudów, wywóz śre-
 dnio 78,700,000 pudów, na spożycie więc zosta-
 wało 715,600,000 pudów. Ale cyfra zbioru obej-
 muje tylko 50 gubernij Rosyi bez Królestwa,
 w rubryce wywozu zaś policzono również żyto,
 wysyłane zagranicę z naszego kraju, można
 więc przyjąć, że spożycie średnio wynosiło 720
 milionów pudów, ma się rozumieć — nie licząc
 Królestwa i Finlandyi.

Gubernije Rosyi Europejskiej, według danych
 Komitetu statystycznego, miały w roku 1885
 81,725,000 mieszkańców. Przyrost roczny wy-
 nosi średnio około 1,300,000 głów. W pomie-
 nionem siedmioletniu liczono ludności w 50 gu-
 bernijach:

1883 . . . 79,266,972

1884 . . . 80,060,765

1885 . . . 81,724,185

1886 . . . 83,035,084

1887 . . . 84,320,169

1888 . . . 85,823,557

1889 . . . 87,122,557

Przeciętna liczba ludności w tym okresie lat
 wynosiła zatem 83,127,000, a przeciętna liczba
 ludności w latach rolniczych 1883/4—1889/90
 (1 marca 1884—90 r.) około 83,500,000. We-
 dług tych danych, pomijając różnicę zapasów
 w czasie żniw, średnie spożycie roczne żyta wy-
 niesie prawie 8 pudów 25 funtów na głowę.

Ponieważ cyfra ludności, którą należy wyży-
 wić w roku rolniczym 1890/91 dochodzi w 50-u
 gubernijach do 90 milionów, to przy spożyciu na
 głowę 8 pudów 25 funtów, trzeba mieć w zapa-
 sie 776 milionów pudów żyta. Dodając do tego
 218 milionów pudów na zasiew, otrzymamy 994
 miliony pudów, że zaś zbiór tegoroczny da co
 najwyżej 736 milionów, niedobór więc przewi-
 dywany wyniesie około 258 milionów pudów.

Zapasy żyta z lat ubiegłych są bardzo niewiel-
 kie, w nieurodzajnym bowiem w 1889 r. zostały
 prawie zupełnie wyczerpane, w przeszłym roku
 zaś, po odtrąceniu spożycia i zasiewu, zostało na
 wywóz ledwie 27 milionów pudów, wywieziono
 zaś, nie licząc Królestwa, około 65 milionów,
 a więc o 38 milionów pudów więcej, niż należa-
 ło. Wobec tego nie ma wątpliwości, że zapa-
 sów nie zostało wcale.

W początkach lata miano nadzieję, że zbiory
 poprawią się nieco, ciągle jednak deszcze fatal-
 nie wpłynęły w wielu miejscowościach na stan
 zbóż. Niektóre dzienniki ruskie przypuszczają
 nawet, że zbiór będzie mniejszy, aniżeli oczeki-
 wano. Jasnym więc jest, że zakaz wywozu ma
 podstawę, gdyż żyta nie wystarcza na wyżywie-
 nie ludności. Intendentura otrzymała pozwole-
 nie zamiany mąki żytniej na pszeną w okre-
 ślonym stosunku. Rzecz jasna, że niedobór 258
 milionów pudów żyta musi być pokryty spoży-
 ciem innych zbóż, przedewszystkiem pszenicy,
 na którą zapotrzebowanie wzrasta i coraz bar-
 dziej wzrastać będzie. Jednocześnie wzrasta za-
 potrzebowanie pszenicy na wywóz, zwłaszcza że
 rząd niemiecki rozkazał wypiekać chleb dla woj-
 ska z mąki pszennej. Z tego powodu w Berli-
 nie rozpuszczono nawet pogłoskę, że wkrótce
 nastąpi zakaz wywozu pszenicy z Rosyi, co, zda-
 niem dzienników miejscowych, wpłynęło właśnie
 na obniżenie kursu rubla. Pogłoska ta jednak
 jest, co najmniej, przedwczesną, zapasy bowiem
 pszenicy są w Rosyi dosyć znaczne.

Dotychczasowe ceny pszenicy ruskiej niższe
 są aniżeli amerykańskiej, w razie zaś zniesienia
 lub tylko niżenia opłat celnych wywóz do Nie-

miec zwiększył by się szybko. Nawet *Kreuz-
 zeitung* która do niedawna szydziła z „wolno-
 myślnego głodu“ wyraża teraz poważną obawę
 i zgadza się na niżenie cła od pszenicy. Agi-
 tacyja za uchYLENIEM ceł zbożowych wzrasta
 znowu. Eugenijusz Richter w artykule, zwróco-
 nym do kanclerza, oświadcza, że upór w utrzy-
 maniu ceł zbożowych podkopuje monarchiję
 w Niemczech. Caprivi jednak trzyma się opor-
 nie i twierdzi, że głodu nie będzie. Rzecz cie-
 kawa, że Bismarck, który najenergiczniej pro-
 wadził politykę protekcyjną i walczył za cła zbo-
 żowe, powiada teraz, że w obecnych warunkach
 utrzymanie ich jest niedorzecznością.

Rada ministrów, jak donosi *Reichsanzeiger*,
 przysłała do wniosku, że w tej chwili, kiedy jesz-
 cze stanu zbiorów nie sprawdzono, a urodzaj
 kartofli nie jest wiadomym — nie ma powodu
 zniesienia cła. Wobec zakazu wywozu żyta
 z Rosyi należy — jak pisze *Reichsanzeiger* —
 mieć na widoku użycie większej ilości pszenicy
 na wyżywienie ludu, oraz sprowadzenie żyta
 z innych krajów. Zniesienie lub zmniejszenie
 ceł zbożowych pozostałoby w terażniejszych
 warunkach prawie bez wpływu na cenę chleba,
 ponieważ każde zmniejszenie ceł niemieckich
 pociągnęłoby w następstwie podniesienie cen na
 rynkach zagranicznych. Otóż nadzieje sprowa-
 dzania żyta z innych krajów lub zastąpienia go
 pszenicą mogą okazać się zawodnemi. *Pesther
 Lloyd* zamieścił niedawno artykuł autora, „ma-
 jącego wielką powagę w tych sprawach“ i do-
 wodzącego, że zbiory pszenicy w Europie i Ame-
 ryce są w roku bieżącym nie wystarczające na
 potrzeby ludności. Spodziewany niedobór psze-
 nicy wyniesie około 34 milionów buszli. A jak
 dowodzi *Cincinnati Price Current*, dziennik ame-
 rykański, zajmujący się specjalnie handlem zbo-
 żowym, niedobór pszenicy będzie nawet dwa ra-
 zy większy, dojdzie bowiem do 65 milionów bu-
 szli. W takim zaś razie nie można mówić o za-
 stąpieniu żyta przez pszenicę na międzynarodowym
 rynku zbożowym.

Dodać zaś trzeba, że zbiory kartofli, jak się
 już dziś okazuje, będą bardzo liche, zwłaszcza
 w Niemczech.

Dzienniki ministryjalne niemieckie mają słu-
 szność, twierdząc, że niżenie a nawet zniesie-
 nie ceł zbożowych nie wiele teraz pomoże. Ale
 przeciwnicy ceł przed kilkoma miesiącami już
 przepowiadali to, co obecnie nastąpiło, gdyby
 zaś wtedy usłuchano ich rady i cła zniesiono,
 Niemcy miałyby dzisiaj zapasy zboża, wystarcza-
 jące na wyżywienie ludności. Teraz jeżeli na-
 wet znajdą potrzebną ilość zboża, zapłacą za nie
 znacznie drożej.

wane tylko tym gospodarzom rolnym, którzy będą nabywali maszyny, posiadające zaświadczenie inspekcji rządowej co do dobroci i trwałości.

— **Kronika społeczna.** Komisja kolonizacyjna nabyła w ostatnich czasach, dwa większe majątki ziemskie, a mianowicie: Wielkie Rybno w pow. Gnieźnieńskim, obejmujące 3,500 morgów przestrzeni, od hr. Potworowskiej z Parzęczewa, i Kowalewo w pow. Pleszewskim, 1,700 morgów obszaru, od p. Leona Mikułowskiego. Powiatowi Gnieźnieńskiemu w którym komisja kolonizacyjna od samego początku swego istnienia założyła głównie siedlisko swych działkań, wskutek liczących w tym powiecie sprzedaży majątków ziemskich zagraża zupełne zniemczenie. — Wkrótce ma być rozstrzygnięta kwestya unieważnienia wszystkich tranzakcyj fikcyjnych, ukrywających sprzedaż gruntów włościańskich osobom innych stanów.

— **Szkoły i oświata.** Z dniem 31-y m. b. m. w Warszawie zostaje otwartych ośmnaście szkół początkowych, z tych 13-cie dla ludności chrześcijańskiej, a pięć dla żydowskiej. — Na jesiennej sesji rady państwa, czytany będzie projekt, dotyczący ustanowienia kasy emerytalnej dla wszystkich nauczycieli szkół początkowych. — „Praw. Wiest.“ zamieszcza rozporządzenie, na mocy którego miasta w guberniach północno-zachodnich, obowiązane są wydawać zapomogi szkołom parafialnym z funduszów miejskich.

— **Literatura.** W wydaniu 5 kopiejkowym, w miniaturowym formacie, wyszły w Warszawie trzy poematy: *Wiesław* Kazimierza Brodzińskiego, oraz *Mnich* i *W. Szwajcary* Juliusza Słowackiego. — Tłómacz *Don Juana* Byron'a, Wiktor hr. Baworowski (Wiktor z Baworowa), przełożył na język polski znakomity dramat Wiktora Hugo *Torquemada*. Dramat ten był już przełożony poprzednio przez Bronisława Jaworskiego, lecz przekład ten nie doczekał się ogłoszenia drukiem. — Stanisław hr. Rzewuski wydał w Paryżu nowy romans po francuzku p. t.: *Le doute*. — W ciągu 1890 r. w języku łotewskim wydano 215 dzieł w 681,000 egzemplarzach, a w języku estońskim 159 dzieł w 729,500 egzemplarzach.

— **Wystawy i zjazdy.** Podczas mającej się odbyć w roku przyszłym w Warszawie, w gmachu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa wystawy nasion funkcjonować będzie w kancelaryi Muzeum biuro sprzedaży i kupna, za pomocą którego można będzie dokonywać wszelkich tranzakcyj; wydany będzie przytem staraniem Komitetu Muzeum szczegółowy katalog wraz z wiadomościami statystycznymi, dotyczącymi się wystawionych okazów, o ile wiadomości te dostarczone będą przez wystawców. — W zeszłą niedzielę otwarty został w Londynie międzynarodowy kongres poświęcony sprawom higieny i demografii. Jest on siódmy z rzędu — pierwszy odbył się w Brukseli w r. 1876-ym. Wyróżnia się od poprzednich nadzwyczaj licznym udziałem członków, których przybyło do 3,000, a w tej liczbie 1,000 gości zagranicznych, przeważnie z Francji, Niemiec, Włoch i Austrii. — Międzynarodowy kongres geograficzny w Bernie ukończył w tych dniach swoje posiedzenia. Uznano jednomyślnie potrzebę wydania nowej, szczegółowej mapy obu półkuli o skali 1/1,000,000 mili geograficznej. W tym celu obraną będzie komisja międzynarodowa. Dalej uczestnicy kongresu powzięli rezolucję, aby państwa europejskie rozpatrzyły projekt przeprowadzenia linii kolejowej od wybrzeży w głąb Afryki, aż do jeziora Czad. Prócz tego na uwagę zasługuje uchwała co do ustanowienia jednego normalnego czasu, co okazuje się niezbędnem dla handlowych stosunków międzynarodowych. Następny kongres geograficzny zbierze się w Londynie. — W Pradze odbywały się temi dniami oprócz zjazdów strażaków, stenografów słowiańskich, szachistów czeskich, zjazdy krawców i fotografów. W zjeździe strażaków brały udział również kobiety czeskie w mundurach strażackich, tworzące osobne oddziały. — Przeci międzynarodowy kongres handlowy odbędzie się w Paryżu w gmachu Giełdy dnia 15, 16 i 17 września r. b. — Antwerpia posiada chwilowo międzynarodową wystawę mikroskopową, urządzonej na uczczenie trzeciastej rocznicy wynalazku mikroskopu. — Dnia 15-go b. m. otwarto w stolicy Chorwacyi wystawę gospodarczo-leśną. Składa się ona z 37 pawilonów. W pawilonie wystawy leśnej widnieje bogaty zbiór tego wszystkiego, co lasy chorwackie dostarczają; tu również mieści się wystawa drzewnego przemysłu domowe-

go. *Istnieje również osobny oddział szkolnictwa gospodarczo-leśnego. Wspaniale wygląda przemysł tkacki ze swymi południowo-słowiańskimi motywami. Również i rzeźbiarstwo, niezwykle między ludem rozpowszechnione, dostarczyło bardzo ładnych okazów. Bogatym jest dział *wina chorwackiego*. Działy: owocowy, pszczelarski, jedwabniczy, hutniczy i rybacki stanowią świadectwo wymowne a dodatnie, jak ów szereg południowo-słowiański umie skrzętnie wyzyskiwać bogactwa kraju i pracować nad podniesieniem dobrobytu ogólnego. — We Wrześniu r. b. odbędzie się w Londynie kongres oryentalistów. Z Warszawy otrzymał nań zaproszenie dr. Jan Karłowicz. — Na wystawie powszechnej w Chicago urządzonej będzie specjalny oddział, zawierający w sobie wszelkie gałęzie działalności kobiecej. Sam budynek nawet wzniesiony został według planu kobiety-architekta, 22-letniej panny Zofii Heyden.

— **Rozmaitości.** Według obserwacji stacyi meteorologicznej, ulewa w nocy z niedzieli na poniedziałek była największą w r. b., a nawet od czasu założenia stacyi takiego opadu nie notowano. Od g. 9-jej wieczorem dnia wczorajszego do dzisiaj do g. 7-jej rano, opad wynosił 49 1/2 milimetrów, a dzisiaj od g. 7-jej rano do 1-jej po południu — 4,90 mm. Onegdaj, jakkolwiek ulewę pocztyowano również za silną, jednak okazuje się, iż od soboty od g. 9-jej wieczorem do g. 7-jej rano spadło tylko 18 mm. — Biuro statystyczne w Washingtonie ogłosiło pracę statystyczną o napływie wychodźców do Stanów Zjednoczonych między latami 1820 a 1890. Otóż przez te lat siedemdziesiąt napłynęło 15,600,000 emigrantów, wśród których najwięcej było poddanych niemieckich, bo 4,556,000. Irlandczyków przybyło 3,501,000, Anglików z Kanady 1,000,000, dalej 943,000 Szwedów i Norwegczyków, 445,000 obywateli austriackich, 414,000 Włochów, 370,000 Francuzów, 356,000 poddanych ruskich, 292,000 Chińczyków i 246,000 Anglików. Ci emigranci, a raczej ich potomkowie, razem z 7,000,000 Murzynów z południa stanowią rdzeń ludności Stanów, wynoszącej obecnie 63,000,000.

OGŁOSZENIA GŁOSU.

Dostawca Dworu Cesarsko-Austryjacko-
Węgierskiego.

EXSICCATOR

Niszczy grzybelki drzewny i osusza wilgoć
raz na zawsze i t. p.

Brozurkę niezbędną dla każdego budują-
cego wysyłam franco i bezpłatnie.

Wynalazca Inż.-techn. **G. Ritter.**

Królewska 39, w Warszawie.

Wydawnictwa „Głosu“

KWESTYJONARYJUSZ

W sprawie czytelnictwa ludowego

napisali

A. Potocki i Z. Wasilewski

Warszawa 1890 r., str. 24 w 16-ce.

Cena 10 kop.

CO I JAK LUD NASZ CZYTA?

Kwestyjonyjusz w sprawie wydawnictw ludowych

przez

M. Brzezińskiego.

Warszawa 1890 r., str. 16 w 16-ce.

Cena 5 kop.

Wyszła z druku nakładem redakcji „Głosu“ i jest do nabycia
w księgarniach

nowa powieść Edwarda Bellamy'ego

Sposób d-ra Heidenhoffa

Cena kop. 50.

Tegoż autora:

W roku 2000.

Wydanie 4-te z portretem autora.

Cena kop. 60.

Wyszły z druku:

GAWĘDY EKONOMICZNE

Przełożył i uzupełnił

ZYGMUNT HERYNG

str. 118. Cena kop. 30

Jest to popularny wykład całej ekonomii politycznej, dostępny dla
szerokich kół.

Treść rozdziałów: Działalność gospodarcza. — Podział ekonomii politycznej. — Wytwarzanie. — Przyroda. — Praca gospodarcza. — Ilość pracy w społeczeństwie. — Podział pracy i kooperacja. — Inne warunki wytwórczości pracy. — Kapitał, jego wytwarzanie się i zużycie. — Podział kapitału. — Podział dochodu. — Renta. — Zysk. — Placa zarobna. — Zmiany wielkości renty, zysku i płacy. — Wymiana. — Wartość. — Miara wartości. — Cena. — Pieniądze. — Wartość pieniędzy. — Pieniądze papierowe. — Kredyt. — Banki i stowarzyszenia. — Stowarzyszenia wytwórcze i spożywcze. — Trades-Uniony. — Rycerze pracy. — Stowarzyszenia fabrykantów (kartele i trusty).

Pozostała pewna ilość egzemplarzy

WYDAWNICTWA ZBIOROWEGO

„NA GARNUSZEK”

wydanego pod redakcją „Kołców“

NA KORZYŚĆ NIEMOWLĄT POZBAWIONYCH RODZINY,

jest do nabycia po cenie **zniżonej**

w redakcji „Kołców“ (Niecala Nr. 12 w Warszawie),
oraz we wszystkich księgarniach warszawskich.

Cena za egzemplarz k. 20 z przesyłką pocztową k. 30.